

mek sok esetben a színház hatását mutatják, később a színház kézi filmszerű elemeket használni. A színházi és filmszínházi munka különbözősége, a színházi alkotás lényegéhez is jobban hozzávet. A rendezésben a vetített háttér a film nélkül érthetetlen volna.

A színház-történet a színház, színházi eszközű jelenségek és a műkedvelő színház történetét dolgozza fel. Igyekszik a múlt minden részletét tisztázni, megismerni, az adatokat egymásra vonatkoztatva összefüggő, részleteiben is világos, áttekinthető képet kapni a színház történetéről, azt mindenkor a kor szellemi képébe beillesztve. A színház-történet a színház-tudományi vizsgálat első, de nem kevésbé fontos állomása. A színház-tudomány azonban ezzel még nem oldotta meg igazi feladatát. Hátra van még esztétikai és filozófiai vizsgálatának módszertana.

KÁLMÁN LÁSZLÓ

K Ö N Y V E K

FAGYEJEV: AZ IFJÚ GÁRDA. (Cse. répfalvi.)

A regény a Szovjetunió egy kis bányavárosába, a donvidéki Krasznodonba vezeti az olvasót. Vorosilovgrád eleste után a német csapatok elől kelet felé menekül a lakosság. Tervszerűen, tré-fálkozások közepette vonulnak vissza, hogy a Donyec-folyón átkelve biztos területre jussanak. A Donyecnél azonban erős német légitámadás éri a hídfő körül összetorlódott oroszokat. A híd megsemmisül, a menekülők nagyobb része kénytelen visszarájzani Krasznodonba. A kis, felbolygatott bányaváros fásultan várja, hogy a náci-banditák bevonuljanak. Szergej Tyulenics, becenevén *Szerjózka*, akit fiatal kora miatt a hadseregbe nem vettek be, eddig Vorosilovgrádban sáncsással segítette a nagy harcot. Most lángoló haraggal a nácihorda iránt, elhatározza, hogy megszerzezi az „Ifjú Gárda“-t, a földalatti mozgalmat és ott üt a németen, ahol csak tud. *Vityka Lukjancsenkóval* a kórházba megy a vezetőorvoshoz, *Fjodorovics* elé. A már polgári ruhába öltözött orvost megkéri, hogy házakhoz adja ki a sebesülteket. Fjodor Fjodorovics beleegyezik, 40 sebesültnek azonban nem sikerül helyet szerezni, ezek a kórházban maradnak. Június 21-én bevonulnak a németek. A lakosság az elkeseredettség összeszorított fogaival fogadja az ellenséget. *Fenborg SS-ör*mester pribékjeivel kihurcoltatja a kórház sebesült ápoltaikat. Fjodorovics emberi bánás-

módot kér betegei számára, Fenborg közvetlen közelből lelövi s a sebesülteket legéppuskáztatja. Az egész város tud ezekről a rémtettekéről s a fiatal *Szerjózka* dühös daccal kúszik éjjel a trüsz felé, ahol a német vezetőség alszik. Inge alatt 3 gyújtópalack lapul s rövidesen piros lángok ugrasztják ki a náciakat az ágyból. A földalatti működés megszerzésével megbízott *Olyeg Kosevoj* Krasznodonba érkezik. *Szerjózka* már 5—6 megszerzett gyerekbembert esket föl az ellenállásra. Egymást érik a szabotáló cselekmények, puska dörren a sztyeppén és a halott náci mellől harci lázban remegő kéz húzza el a fegyvert, hogy egy partizánnal több írthassa a garázda betolakodókat. A németek azonban találnak árulókat is. *Sztecenkot*, a tervgazdasága mérnököt polgármesterré, *Ignát Fomint* rendőrparancsnokká teszi *Brückner* német csendőr-mester. A börtön lassanként megtelik. Az Ifjú Gárda közben egyre jobban erősödik. A kissé dadogó *Olyeg Kosevoj*, a rongyoscipőjű *Szerjózka* vezetésével zavarják a náciakat romboló munkájukban. *Ulyána Gromova*, *Lyubov Sevcova* mindenütt ott vannak, ahol a németnek ártani lehet. Az áruló Fomin hátára fenyegető cédula kerül, egy éjjel izmos marok szorul a torkára, gyors kezek guzsbakötik és felakasztják. Hiába küzd azonban hősiiesen az Ifjú Gárda, a náci megatlálják a szervezet gyöngé tagját *Sztachovics* személyében. Mikor állati kínzásokkal kicsikarják tőle a kis összeesküvők név-

sorát, egymás után fogják el a Gárda tagjait. Olyeg *Ninával*, Szerjózkska *Vályával* szöki a városból a front felé. Hogy könnyebben szökhessenek át az arcvonalon, szétválnak. Olyeg lebukik, a két leány, Nina és Válya is a németek kezére kerül. Szerjózkska eléri a szovjet-csapatokat, de egy visszavonulásnál megsebesül a karján s amikor visszatér a szülői házba, őt is elfogják. Kosevojt, Sevčovát a szokásos kínzások után agyonlövik, a többieket egyenként a bánya tárnájába dobják s nehogy valaki életben maradjon közülük, két csillét zúdítottak utánuk. Az aknából még napokon át fel-felcsuklott a halálhörgés.

Alexandr Fagyjejev egy favágó korán árvaságra jutott fia, aki 14 éves koráig a szibériai őserdőben élt. Éveinek számából még nem futotta 17-re, amikor a bolsevik forradalom zászlója alá szegődött. Belépett a partizánok közé, harcolt a japán imperialisták és *Kolcsak* fehér kozákjai ellen.

Életének ezek a drámaj mozzanatai sok mindent megmagyaráznak. Megmagyarázzák nemcsak témaválasztó kedvtelését, hanem írói magatartásának megalkuvás-nélküliségét is. Másik, szintén nagy és izgalmas műve a „Tizenkilencen” című éppen úgy partizánregény, mint a szokásosnál szándékoltabb részletességgel most ismertetett, még az előbbinél is kiemelkedőbb alkotása.

Partizánjai, a fiatalok is tetőtől-talpig elszánt férfiak, a forradalmi gondolat olthatatlan hitével és semmi akadály elől vissza nem torpanó szolgálatával. Törletlen és törhetetlen meggyőződésük, hogy a közösség érdekeiért vívott küzdelmeik még haláluk árán is a végső győzelem gyümölcsét fogják megérlelni. Fagyjejev a legemberibb őszinteséggel és a legőszintébb emberséggel mindig a lényeges dolgokat, a döntő fontosságúakat írja és mondja. Az Ifjú Gárda gyerekiejű, de férfiszívű partizánjai a kollektívum hűséges hitvallói és hősi hordozói.

Az orosz irodalom klasszikus regényírói hagyományait már a cári uralom alatt is kimagaslott és a Szovjetunióba is átvéve *Gorkij* közvetítette a tanácsköztársasági regényírás máris patinás mesterei felé, akik közül *Solochov* mellett Fagyjejev a legjelentékenyebb, a legsokrétűbb és a legtöbbérde-
mübb.

Realizmusának valósága szinte már-már több, mint a történelmi valóság,

maga a *rejtőző* valóság. Ez a rejtőző valóság az Ifjú Gárda egytől-egyig vértanúhalálra ítélt fiataljaiban nemcsak a krasznodoni diákiúk és diáklányok egyéni sorsát rajzolja meg, hanem — típus teremtve — a Szovjetunió egész ifjúságának közös érzését, közös gondolatát, közös akaratát, közös lendületét, közös társadalmi és politikai szemléletét, közös forradalmi elszántságát örökíti meg.

Szinte csalhatatlanul tudjuk és látjuk, hogy nem fellejjáró képzelettel kiagyalt regényt álmodunk, hanem véres pecsétekkel meghitelesített történelmet élünk át.

Fagyjejev megrázó és felemelő regényének dinamikus erejű stílusát *Madarász Emil* lüktető elevenséggel tolmácsolta.

MÁRKY IMRE.

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN: AZ OROSZ IRODALOM KINCSESHÁZA. (Athe-naeum.)

Az októberi nagy szocialista forradalom 30. évfordulójára állította össze Trócsányi Zoltán, a budapesti Orosz Intézet vezetője ezt a hatalmas 500 oldalas kötetet, amely az európai irodalom Kincsesháza sorozatban van hivatva, bepillantást adni az orosz és a szovjet irodalomba. A nagy orosz irodalomnak, amely csupán a 19. sz. folyamán 10 nagy európaihírű író adott, kevés az 500 oldal és a szerkesztő Trócsányi elé a bőségből való válogatás kényes feladata hárult.

Egy irodalmi mutátványgyűjtemény szerkesztése mindig nehéz feladatot ró az összeállítóra, mert többféle szempontnak szolgálhat. Nézheti a társadalmi hivatástudatot, a szépség szolgálatát, a művészi szórakoztatás ügyességét vagy az újítkésztséget a kiválasztás vezérfonalaként, egyéni felfogásának megfelelően és illetékeppen nyomja rá minden szerkesztő sajátos beállítottságának bélyegét gyűjteményére.

Aki az orosz irodalommal foglalkozik, annak nem lehet a 18. sz. előtti irodalom a maga egyházi alárendeltségében és feudalizmus-tiszteletében kiválasztott tárgya, sem a 19. sz.-beli belletrisztika a l'art pour l'art területe, hanem az a sajtáságosan emberi, patriotisztikus és haladó irodalom, amely Puskinnal és Gogoly-jal indul meg és mind a mai napig mint a klasszikus orosz irodalom öröksége, benne él a szovjetirodalomban. A sötét és tépelődő